

Muînüddin el-İclî'nin *Risâle fi'l-kelâmi'n-nefsî* adlı eserinin ilk sayfası (Süleymaniye Ktp., Hüsrev Paşa, nr. 752/3)

kelâm ayırımının ele alındığı eserde önce Adudüddin el-İclî'nin aynı konuyla ilgili risâlesi eleştirilmiş, ardından Allah'ın müteşâbih sıfatlarının ta'til ve teşbîhe düşmeden yorumlanmasının gereği üzerinde durulmuştur. 902 (1496-97) yılında kaleme alınan eserin (bk. vr. 48^b) bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (Hüsrev Paşa, nr. 752/3). 4. *Risâle fi beyânî'l-kader* (Süleymaniye Ktp., nr. 708). 5. *İctimâ'u'n-naķizayn*. Kaynaklarda zikredilmeyen ve kapağında Muînüddin el-İclî'ye ait olduğu belirtilen eserin bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir (Hüsrev Paşa, nr. 752/2).

BİBLİYOGRAFYA :

Muînüddin el-İclî, *Risâle fi'l-kelâmi'n-nefsî*, Süleymaniye Ktp., Hüsrev Paşa, nr. 752/3, vr. 48^b; a.m.f., *Cevâmi'u't-tibyân*, Süleymaniye Ktp., Hamidiye, nr. 70, vr. 3^b; a.e., Süleymaniye Ktp., Amcazâde Hüseyin Paşa, nr. 24, vr. 3^b; a.e.: *Câmi'u'l-beyân*, Delhi, st. (el-Matbau'n-Nizâmî), s. 508; Sehâvî, *ed-Dav'u'l-lâmî*, VIII, 37-38; Keşfü'z-zunûn, I, 60, 452, 610-611; *Fihrisü'l-Kütübühâneti'l-Hidiviyye*, Kahire 1310, I, 159; Serkis, *Mu'cem*, I, 500-501, 1075; Brockelmann, *GAL*, II, 183, 261; *Suppl.*, II, 278, 614; *Fihrisü'l-Hizâneti't-Teymûriyye*, Kahire 1367-69/1948-50, I, 190; III, 284; *İzâhu'l-meknûn*, I, 303; *He-diyyetu'l-Şarifin*, II, 223; Ömer Nasuhi Bilmen, *Büyük Tefsir Tarihi*, İstanbul 1974, II, 670-671; Nüveyhiz, *Mu'cemü'l-müfessirîn*, Beyrut 1407/1986, II, 549.

MUHAMMED EROĞLU

İCİC

(bk. MİLLETLERARASI İSLÂM HİLÂL KOMİTESİ).

İCL (Benî İcl) (بنو عجل)

Bekir b. Vâil kabilesinin bir kolu.

Genellikle Yemâme'den Irak'ın güneyindeki Hîre'ye kadar uzanan topraklarda ve Mekke'ye giden yollara yakın bölgelerde yerleşmiş olup İcl b. Lüceym'e nisbet edilir. Nüfusunun çoğunu oluşturdukları Yemâme'de Hanîfe ve Temîm kabileleriyle birlikte yaşamaktaydılar. İcliler diğer Arap kabileleri gibi genellikle müşrikkti. Kûfe yakınlarında Selmân'daki Muharrık adlı putun bakıcıları İcl'dendi (Yâkût, V, 61). Kabileden Hıristiyanlığı benimseyenler de olmuştur.

Eyyâmü'l-Arab'da Benî İcl'in adı yer yer geçmektedir. Benî İcl, Bekir b. Vâil ile Benî Temîm kabileleri arasında meydana gelen savaşlarda yakın akrabaları olan Bekir b. Vâil kabilesinin yanında yer almıştır. Araplar'ın, Hüsrev Pervîz tarafından sevkedilen güçlü İnan ordusunu yenilgiye uğrattığı Zûkâr Savaşı'nda İcliler büyük kahramanlık göstermiş ve Araplar'ın sağ kumandanı Hanzale b. Sa'lebe b. Seyyâr el-İclî savaşın kazanılmasında önemli rol oynamıştır.

Müslümanlar Medine'de güçlenip Kureyş kervanları Irak tarafına yönelmek zorunda kalınca bölgeyi iyi bilen İcliler onlara rehberlik yapmaya başladılar. Furât b. Hayyân'ın kılavuzluk ettiği kervan, Zeyd b. Hârise kumandasındaki bir birlik tarafından ele geçirilince Furât müslüman oldu. Hz. Peygamber'in sağlığında İslâmiyet'i benimseyen başka İcliler de bulunmakla beraber kabilenin topyekün İslâm'ı kabul etmesi Resûl-i Ekrem'in vefatından sonra gerçekleşti. Hicretin 12. (633) yılında meydana gelen Ulleys olayında İranlılar'la birlikte Hâlid b. Velîd'e karşı savaşan Hıristiyan İcliler'in karşısına Hâlid, İslâm tarihinde önemli görevler alan Uteybe b. Nehhâs, Saîd b. Mürre, Furât b. Hayyân, Müsennâ b. Lâhiķ ve Mez'ûr b. Adî gibi İcliler'i çıkarmıştır (Taberî, III, 355). Hıristiyan İcliler de İslâmiyet'i kabul edip İran'ın fethine katılmışlardır. Hz. Ömer zamanında kurulan Kûfe'de İcliler'e ait

bir mahalle bulunuyordu. Basra sakinleri arasında da çok sayıda İclî vardı.

Tâbiîn devri muhaddislerinden Müverrik b. Müsemric, Âdem b. Ali, Ebû Hişâm er-Râfîî, Haccâr b. Ebcer İcl kabilesine mensuptu. Sicistan valiliği ve Basra kadılığı yapmış olan Ubeydullah b. Ebû Bekre ve kardeşi Abdurrahman'ın annesi Hevle de (Hâle) İcl kabilesindendi. Müslim, Tirmizî ve diğer bazı hadis âlimlerinin şeyhlerinden Ebû'l-Eş'as Ahmed b. Mikdâm ile ulemâdan Ebû Ali Ahmed b. Sa'd el-Hemedânî de aslen İclî idi. Recez bahrinde yazdığı şiirleriyle tanınan Ebû'n-Necm, şair Udeyl b. Ferh, Emevîler döneminde bazı fikirleri Şiîliğin ilk tezahürlerinden sayılabilecek Mugire b. Saîd ve Mansûriyye hareketinin öncüsü Ebû Mansûr da bu kabiley mensuptu. Abbâsiler'den Müstaîn-Billâh devrinde 250 (864) yılında Kûfe'de isyan eden Tâlibiyyîn'den Yahyâ b. Ömer'i İcl kabilesinden süvariler desteklemişlerdir.

Ebû Dülef el-İclî, Kerec Kalesi'ni şehir haline getirerek burada yarı müstakil bir hânedan kurmuştu. Aynı zamanda bir şair, mûsikîşinas ve müellif olan Ebû Dülef'in soyundan gelen Dülefilere, İran'ın kuzeybatısında siyasî ve kültürel hayatta bir süre etkili olmuşlardır. Ebû Müslim-i Horasânî, Ebû Dülef'in cedit İdrîs b. Ma'kûl'ın himayesinde büyümüştür.

Cimrilikleriyle de tanınan Benî İcl kabilesinin izleri zamanla kayboldu. İbn Haldûn, kendi döneminde İcl'in Yemâme'deki yurtlarında Benî Âmir'in (Müntefik b. Ukayl b. Âmir) yaşadığını kaydetmektedir (*el-İber*, II, 302).

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-Arab, "acl" md.; Vâkidi, *el-Megâzi*, I, 198; Ma'mer b. Müsennâ, *Eyyâmü'l-Arab kable'l-İslâm* (nşr. Âdil Câsim el-Beyâtî), Beyrut 1407/1987, II, 492 vd.; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VI, 40; VII, 190, 231, 415; Belâzûri, *Fütûh* (Fayda), s. 450-451, 465, 499, 726; Taberî, *Tarih* (Ebû'l-Fazl), III, 345, 355-358; IV, 146; V, 128-130; IX, 268-269; İbn Düreyd, *el-İştikâķ*, s. 345-346; Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eġânî*, XVII, 268-269; XXII, 332-340; XXIV, 76; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 309, 312-314; Meydânî, *Mecma'u'l-emşâl* (Ebû'l-Fazl), I, 386; Sem'ânî, *el-Ensâb*, IV, 160-161; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, Beyrut 1979, I, 135, 474; II, 37, 178, 201, 376; III, 105, 150, 172, 321; IV, 58, 293-294, 419; V, 61-62, 394; İbn Haldûn, *el-İber*, II, 302; F. Wüstenfeld, *Register zu den Genealogischen Tabellen*, Göttingen 1853, s. 243-244; Ömer Rızâ Kehhâle, *Mu'cemü kabâ'ili'l-Arab*, Dımaşk 1949, II, 757; Hasan Onat, *Emevîler Devri Şiî Hareketleri ve Günümüz Şiîliği*, Ankara 1993, s. 122 vd.; J. Schleifer, "İcl", *IA*, V/2, s. 925-926; W. Montgomery Watt, "İcl", *EJ²* (İng.), IV, 1022-1023.

İBRAHİM SARIÇAM